

דעת
אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

בית אבות שגבה כספים מיותרים מהמאושפזים ואחריות המנהל על כך

תיק מס' 551-51

(מהד' כא סיון)

צד א': א' ע"י ב"כ עו"ד הרב א' רוזנטל
צד ב': ב' ע"י ב"כ טו"ד הרב קופרמן

נושא הדיון

א' תובע מב' שהיה מנהל "בית אבות" כספים שגבה מהמאושפזים אצלו במסגרת האישפוז של משרד הבריאות. א' מציג מכתב ממשרד הבריאות ולפיו אין על המאושפזים לשלם עבור שירות מסויים שעבורו גבה בית האבות תשלום. הוא תובע מב' להחזיר לו את הכספים הללו שהגיעו במשך השנים לכ- 80.000 ש"ח.

ב' משיב שהגביה נעשתה ע"י עמותת בית האבות והכסף נכנס לחשבון העמותה, ע"כ התביעה צריכה להיות מופנית לבית האבות ולהנהלתה הנוכחית ולא אליו, שמאז שפוטר ממשרתו כמנהל אין לו שייכות לאותו מקום. א' משיב שאמנם הגביה נעשתה ע"י העמותה של בית האבות, אך הכסף נכנס לחשבון בית האבות שב' היה בעל הבית עליו בתור שוכר של הזכויות. הוא מסתמך על טענת הנתבע בבי"ד אחר שם הוא תובע את העמותה על כספים השייכים לו בתוקף זכותו כשוכר של המקום באותם שנים. ב' חוזר וטוען שהכסף לא נכנס אליו באופן פרטי, ולכן אין מקום לתובעו.

א' טוען שב' כמנהל המקום נתן את ההוראה לגבות את הכספים המיותרים, וע"כ נושא באחריות על נטילתם. ב' משיב שההוראה לגביית כספים אלה ניתנה עוד בימי ההנהלה שקדמה לו, וההוראה המשיכה גם בתקופתו. הוא לא הוסיף בה ולא שינה בה וההוראה המשיכה מעצמה, וע"כ אינו נושא באחריות על קיומה.

השאלות לדיון

- א. הוציא כסף מחבירו שלא כדין כדי למוסרו לאחר, האם דינו כגנב וחייב להחזיר מה שהוציא.
- ב. מוסד שנהג לגבות כסף מהחוסים בו למרות שתוקצב עבורם מהרשויות, האם דינו כגנב.

ג. מנהל מוסד שהתחייב לשלם "מכספי המוסד", האם נושא גם באחריות אישית.

תשובה

א. פסק בשו"ע סי' שמח סעי' ח: ראובן תבע לשמעון שנכנס לחדרו וגנב ספריו והוליאם מרשותו, והשיב שמעון אמת היה שהולאטים אצל כך היה המעשה שבקשטני קרובתי כלתך להוליאם כי לא יכלה שאתם ולא ידעתי של מי היו וגם לא הגזיתם אך היא הגזיתם ונתנתם לי, שמעון חייב להחזירם, כי מה לו ליכנס לחדרו להוליאם הספרים וניכר הדבר שכיון לסייע לגזול חמיה. ומה שטוען שהיא הגזיתם ונתנתם לו מ"מ הרי טוען שהיו כבדים ולא יכלה שאתם, וכיון שלא יכלה להוליאם משם אם לא סייעה הו"ל כאילו הוליאם הוא ויגבה ראובן ממי שירלה, מכלתו שהודית לו שהם צרשותה, ואם ירלה יגבה משמעון. ע"כ. ומקורו בשו"ת הרא"ש כלל קא סי' ז. וכתב בהגר"א ס"ק כה דהו"ל כשליח של הגנב דחייב כמ"ש בצ"מ ח א. ועיי רש"י שם ד"ה פטור כו', ואע"ג דשליח לא נתכוין לקנות הגניבה אלא למשלח, וה"ה הי"כ כאן, וכתב רש"י בד"ה הנ"ל פטור מלשלם כפל, ר"ל דקרן מ"מ ישלם כיון שהוא צרשותו כמ"ש בצ"ק קיא צ רלה מזה גובה כו', וז"ש כאן יגבה ראובן ממי כו'. ע"כ.

והקשה ארמו"ר ז"ל בפס"ד ירושלים כרך ז עמ' כג, ל"ע איך הוכיח הגר"א דמיירי שהגניבה צרשות המשלח, בשלמא בפסק הרא"ש מיירי בהודית שהספרים צרשותה, אצל מהי"ת צאומר לשלוחו לא וגנוב לי דחייבים שניהם בקרן דרלה מזה גובה רלה מזה גובה, מיירי שהגניבה צרשות המשלח. ונראה דהגר"א מפרש ה"א דחייב הרא"ש להמשלח היינו כלתו, לאו משום דהספרים עדיין בעין צרשותה, אלא אם היתה הגניבה כסף ולא ספרים וכלתו הוליאה את הכספים, כיון דהודית דאכן קבלה לידיה הרי היא גנב וחייבת בקרן. וכן בצ"מ ח דמוכח מרש"י דקרן רלה מזה גובה רלה מזה גובה, היינו כיון דהמשלח קבל את הכסף הגנוב לריך לשלם כמו בגזל וצא אחר ואכלו דרלה מזה גובה רלה מזה גובה הגם דאכלו ואין הגזילה בעין. אצל זה צרור דנריכיס לדעת דצאמת המשלח קבל את הכסף. וזה שכתב בהגר"א כיון שהוא צרשותו, פי' שהודה המשלח שקבל את הכסף, או שאנו יודעים עפ"י עדים שהמשלח קבל את הכסף. ע"כ.

ובנידון דידן שהנתבע כיהן כמנהל בית האצות והמשרד התנהל עפ"י הוראותיו, אם כדון את הולאח הכספים הללו כגניבה, נמלא שהנתבע הורה לפקידה במשרד לגנוב מהתובע כספים אלו ולהכניסם לקופת העמותה, וזוה ההלכה דרלה מזה גובה רלה מזה גובה. אלא שטענת "הגניבה" כלל אינה צרורה, וכפי שיבואר להלן.

ב. מדובר במוסד שנבנה ומופעל ע"י קבוצת משקיעים שצנחו והפעלוהו מהונס העלמי, כאשר החוסים צו חלקם פרטיים ומשלמים את מלוא החזקתם, וחלקם במסגרת האיגוד של הרשויות שהרשויות אמורות

לממן את החזקתם צמוסד. הנתצע כיהן כמנהל המוסד לאחר שמשפחתו שכרה את הצעלות מידי המשקיעים. האחריות על ניהול תקין של המוסד היתה מוטלת על העמותה ועל חזריה.

טוען הנתצע שצנסיס המדוצרות נהגו כל צתי האצות לגצות כספים גם מאלה שהיו צמסגרת האיטפוז של הרשויות, וזאת משום שהמימון שנתנו הרשויות לא סיפק את צתי האצות, ואלה שצאו לחסות צצתי האצות ידעו על כך מי צמפורש ומי צכללא, ומי שלא הסכים לא התקבל. מנהג זה היה קיים עד להתערצות הרשויות צהוראה חד משמעית שאין לגצות כספים אלו מהחולים.

אס טענה זו נכונה, כי אז אין לראות גצייט כספים אלו כ"גניצה", אלא כחיוצ מולדק או לא מולדק. אצל אס טענת התוצע נכונה שצזמן כניסתו לצית האצות לא דוצר אתו ולא סוכס אתו שיטטרך לשלס כפל תשלומים על שירות שמשרד הצריאות מממן, והגצייט נעשתה צשקר כאילו על זה אין כיסוי צמימון הליצורי, כיון שהתצבר שהשירות כן כלול צמימון והגצייט נעשתה צשקר, יש לדונה כגניצה. אך הממע"ה, ועל התוצע להוכיח את דצריו.

ג. כתצ צשער משפט סי' קיז ס"ק א': נשאלתי צנאמן של מחזיקי ארענדא של משקל שהיה מגיע לאיש אחר שכר סרסרות מהס ולו להנאמן ליתן לו שט"ח שזה טופסו: וועקסיל עלי הח"מ מסך כך וכך ולשלס ממעות תיצת המשקל. ולצסוף כסתלק הנאמן מנאמנותו ומחזיקי הארענדא לא רלו לשלס החוצ הזה לצעל הוועקסיל, והלך צעל הוועקסיל ותפס ממעות של הנאמן עלמו אי מהני תפיסתו או לא. והשיצ שער משפט דהנה השטר הלוה ודאי הלשון "וועקסיל עלי הח"מ" הוי כלשון חוצ עלי הח"מ, דודאי מהני אף שלא לוח מעולם, והא דנכתצ צו "ולשלס ממעות תיצת המשקל" הוא כתנאי שהוא מתחייצ את עלמו צסך כך וכך אלא שהפרעון יהיה מתיצת המשקל, וא"כ יש לדמות דין זה להא דאמרינן צס"פ כל הגט גצי המלוה מעות את הכהן ואת העני להיות מפריש מחלקו, מפריש עליהן צחזקת שהן קיימין, היה עני והעשיר אין מפריש עליו וזכה הלה צמה שצידו, ופרש"י הלוה הזה אינו חייצ לפרוע משלו שהרי הלוהו ע"מ שלא ליפרע ממנו, ומזה הוכיח הצעה"ת צשער סה ח"ג דהיכא דאיכא עני המקבל לדקה מצני עירו ולוח מאחד מהן על הלדקה המגעת לו שיכנס צפרעונו ואח"כ נתעשר העני ואינו ראוי להתפרנס מן הלדקה אין לריך לשלס מכיסו, וא"כ ה"כ אף שהלשון "וועקסיל זה עלי הח"מ" הוי חוצ גמור עליו שהתחייצ עלמו צכך, מ"מ היה לו תנאי שלא ישתלס אלא ממעות תיצת המשקל, ועכשיו שנסתלק מהנאמנות נסתחפה שדהו של צעל הוועקסיל שאינו יכול להשתלס ממנו, והנאמן פטור מלשלס מכיסו. ועוד דאומדנא היא שלא התחייצ את עלמו לשלס אלא מתיצת המשקל דוקא, ומשנסתלק פטור מלשלס מכיסו.

אמנס נראה דאס נסתלק הנאמן מרצונו הטוב לאחר שהגיע זמן פרעון של הוועקסיל, לא מיצעיא אס תצעו צעל הוועקסיל והוא הלך ומסר מעות המשקל למחזיקי הארענדא דחייצ לשלס מכיסו, דכיון שהיו המעות צידו הרי הס כפקדון צידו וחייצ לשלס מדר' נתן כיון שעיקר החוצ הוא על המחזיקי הארענדא אלא שהוא היה שלוחס, ודמיא להא דסי' פו סעי' ה דאס אחר שנתחייצ לוי לראוצן צציי"ד הלך ופרע

לשמעון חייב לפרוע לראובן פעם אחרת, ובג"ד אין לנו לריכס לחיוב בג"ד שהרי הנאמן היה יודע שמגיע מעות לבעל הוועקסיל ומסר המעות למחזיקי הארעדנא, כיון שהוא התחייב את עלמו בחוב זה אלא שהיה לו תנאי שלא ישתלם אלא מתיבת המשקל, כשהגיע זמנו ונסתלק מרלונו הטוב ולא פרעו הרי לא קיים תנאו ונשאר החוב עליו לשלם מכיסו, אבל אם לא הגיע הזמן פרעון של הוועקסיל ונסתלק הנאמן מנאמנותו אף שנסתלק מרלונו הטוב אין הנאמן מחוייב לשלם החוב מכיסו וכו'. עיי"ש שהביא ראיות לזה. ומעתה, מנהל מוסד שחתם על התחייבות לשלם "מכספי המוסד", או מנהל חברה בע"מ שהתחייב בשם החברה, הגם שהתנה את תשלום החוב מכספי המוסד והחברה, מ"מ עיקר ההתחייבות היא אישית, וע"כ אם לאחר שהגיע זמן הפרעון עזב מרלונו את משרתו ולא שילם את החוב צמועד, והמוסד סרב לשלם את החוב, הרי לא קיים תנאו ונשאר החוב עליו לשלם מכיסו, וכמ"כ שער המשפט.

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il